

KINH TẾ - XÃ HỘI**KINH TẾ BRAZIL HIỆN NAY VÀ TRIỂN VỌNG**

Nguyễn Thiết Sơn

Từ ngày lên làm Tổng thống Brazil đến nay, ông Lula da Silva vẫn nhất quán đường lối tạo mọi điều kiện thuận lợi để kinh tế phát triển ổn định, thu hút nhiều vốn đầu tư nước ngoài, nâng cao hiệu quả sử dụng các nguồn tài nguyên và năng lực sản xuất hiện có. Phương hướng ưu tiên để đạt các mục tiêu nói trên vẫn là cải cách luật thuế, đổi mới chính sách đảm bảo xã hội, giáo dục, y tế và phát triển cơ sở hạ tầng, hiện đại hoá từng bước đường giao thông, nhà ga, sân bay, bến cảng, cung cấp điện nước phục vụ dân sinh và sản xuất.

Vì nhiều yếu tố khách quan và chủ quan, cho nên năm 2005, GDP của Brazil tăng không đạt mức dự kiến (3,5%), mà chỉ tăng 2,6%, đạt 619,7 tỷ USD, so với 604,6 tỷ USD năm 2004. Các chuyên gia Liên hiệp quốc cho rằng, đây là mức tăng thấp nhất năm 2005 trong số 24 nền kinh tế thị trường đang nổi lên hiện nay.

Đóng góp lớn nhất cho tăng trưởng GDP của Brazil là khu vực dịch vụ - 50,6%; sau đó là khu vực công nghiệp - 39,4%, còn nông nghiệp - 10%.

Các nhà phân tích kinh tế Brazil cho biết, sở dĩ kinh tế Brazil không đạt mục tiêu tăng trưởng dự kiến chủ yếu là do tình hình tài chính trong nước bất ổn; giá dầu mỏ thế giới leo thang liên tục, ảnh hưởng đến phát triển kinh tế nhiều nước trong đó có

Brazil. Một trong những yếu tố quan trọng gây bất ổn thị trường tài chính tín dụng là khủng hoảng chính trị nội bộ đã làm cho lạm phát năm qua tăng cao hơn dự kiến.

Để kiểm chế lạm phát, Chính phủ buộc phải sử dụng biện pháp cổ truyền và cũng là biện pháp thường dùng ở các nền kinh tế - nâng dần lãi suất chỉ đạo (lãi suất của Ngân hàng trung ương) - ổn định trong tháng 5, tháng 6/2005 là 19,75%. Đây chính là thời điểm phát hiện một số quan chức cao cấp của nhà nước phạm tội ăn hối lộ, tham nhũng. Từ tháng 8/2005 lãi suất giảm dần và tới tháng 12/2005 chỉ còn 17,75%, tương đương mức lãi cuối năm 2004.

Mức lãi suất này tuy có làm giảm tốc độ tăng GDP, nhưng lại góp phần tránh được tình trạng nâng giá sinh hoạt quá mức, tránh được những hậu quả xấu trong lĩnh vực kinh tế - xã hội, nhờ vậy kiểm chế được giá ở mức cho phép. Kết quả là lạm phát năm 2005 giảm được 0,8% so với năm 2004, còn 6,8% so với 7,6% năm 2004 và 9,3% năm 2003.

Dù sao chăng nữa, chính sách lãi suất của Ngân hàng trung ương áp dụng trong năm 2005 vẫn là đối tượng bị phê phán và tranh luận quyết liệt về sự hợp lý của việc thực hiện chính sách lãi suất cao.

Theo nhiều nhà kinh tế nổi tiếng Brazil, chính sách lãi suất ấy chẳng

những không góp phần làm lành mạnh hoá hệ thống tài chính quốc gia, mà còn là nguyên nhân giảm thu nhập kinh tế, không hấp dẫn các nhà đầu tư trong nước, làm giảm (14,8%) vốn đầu tư vào phát triển kinh tế.

Mặc dù vậy, năm 2005, Chính phủ vẫn chỉ đạo Ngân hàng trung ương hoạt động tốt, đến cuối năm nâng được dự trữ vàng và ngoại tệ lên 53,7 tỷ USD so với 52,7 tỷ USD năm 2004 - thu thuế đạt 35,91% GDP so với 24,08% GDP năm 2004 và 23,06% GDP năm 2003. Số thu tuyệt đối về thuế là 372,5 tỷ Real so với 352,5 tỷ Real năm 2004.

Tăng được như vậy (5,65%) một phần là do kinh tế năm qua phát triển (GDP tăng 2,6%), phần khác là do chính sách thuế được chấp hành nghiêm túc ở cả người thu thuế, lẫn người nộp thuế, đặc biệt phải nói đến lĩnh vực các công ty công nghiệp - ở khu vực này năm 2005, thuế nộp cho ngân sách nhà nước tăng 13,57%, đạt 12,9 tỷ Real so với 11,4 tỷ Real năm 2004. Ngoài ra, so với năm 2004, năm 2005 thuế thu nhập cá nhân, thuế bảo đảm xã hội (trích một phần lợi nhuận) nộp ngân sách liên bang cũng tăng - tương ứng là 22,47% và 20,60%.

Đầu năm 2005 Brazil áp dụng Luật thuế chứng khoán thu vào những cổ phiếu niêm yết, tiêu thụ ở các sở giao dịch chứng khoán. Mức thuế này là 0,005% tổng giá trị cổ phiếu tiêu thụ được.

Tăng thuế thu nộp ngân sách nhà nước là một trong những nhiệm vụ ưu tiên hàng đầu của Chính phủ Brazil hiện nay để có tiền trả nợ nhà nước. Nhờ sự chỉ đạo chặt chẽ của nhà nước và sự chấp hành nghiêm túc các luật thuế của dân cư và các doanh nghiệp, cho nên năm 2005, ngân sách nhà nước lại bội thu, cao hơn năm trước, đạt 52,48 tỷ Real (tương đương 2,72% GDP), so với 46,34 tỷ Real năm 2004.

Vấn đề quan trọng trong năm 2005, theo kế hoạch của Chính phủ, là phải giảm dần nợ nhà nước bằng các nguồn thu nội bộ nền kinh tế và từ nước ngoài như kim ngạch xuất khẩu, thu hút vốn đầu tư thông qua mua cổ phiếu của các công ty Brazil vì hiện nay Chính phủ Brazil nợ trong nước và nước ngoài khá lớn. Riêng khoản nợ nội bộ nền kinh tế (nợ trong nước) năm 2005 không kể lãi tương đương là 51,7% GDP, hay 1.157 nghìn tỷ Real; còn nợ nước ngoài, cũng theo Bộ Tài chính nước này, vào cuối năm 2005 là 80 tỷ USD.

Ở Brazil, chỉ số rủi ro tín dụng (EMBZ) được áp dụng từ năm 1994, được dùng làm cơ sở để đánh giá khả năng tiêu thụ (hay hấp dẫn các nhà đầu tư) của các trái phiếu nhà nước Brazil trên thị trường thế giới. Cuối năm 2005, chỉ số này và mức độ hấp dẫn nhà đầu tư nước ngoài đối với các cổ phiếu và trái phiếu của Brazil, theo đánh giá của các nhà đầu tư Mỹ "JP Morgan" là thấp nhất trong 21 năm qua (kể từ ngày áp dụng chỉ số này) - chỉ đạt 323 điểm so với 382 điểm năm 2004.

Về vốn đầu tư trực tiếp của nước ngoài (FDI) vào khu vực Mỹ Latinh năm 2005, Brazil thu hút được 15,5 tỷ USD, thấp hơn so với Mexico (17,1 tỷ USD), nhưng lại cao hơn Argentina (chỉ có 5 tỷ USD) và Chile (7 tỷ USD). Các nước và khu vực đầu tư nhiều nhất vào Brazil là Mỹ và EU, tiếp đến là Hà Lan, Pháp, Bồ Đào Nha, Tây Ban Nha và Đức.

Sở dĩ năm 2005, FDI vào Brazil giảm 14,8% so với năm 2004 (18,2 tỷ USD) chủ yếu là do tình hình chính trị nước này bất ổn, nhiều quan chức trong bộ máy công quyền, kể cả cao cấp, bị tố giác ăn hối lộ, tham nhũng. Báo giới Đông - Tây đều cho rằng, một

quốc gia trên dưới trong bộ máy công quyền đều coi thường phép nước, đua nhau tham nhũng, ăn hối lộ, xã tắc ắt sẽ có ngày nổi loạn. Và như vậy, nếu đầu tư vốn vào quốc gia này thì có thể lợi bất cập hại.

Năm 2005, Brazil vẫn thi hành chính sách nâng cao vị thế của hàng hoá nước mình trên trường quốc tế. Nhờ vậy doanh số ngoại thương đạt mức cao nhất trong lịch sử ngoại thương của nước này - đạt 191,8 tỷ USD, trong đó, kim ngạch xuất khẩu đạt 118,3 tỷ USD, nhập khẩu đạt 73,5 tỷ USD; chênh lệch là 44,8 tỷ USD, tăng 20,3% so với năm 2004. Tuy nhiên, năm qua Brazil đứng thứ hai thế giới sau Mỹ về số vụ kiện lên WTO trong việc giải quyết các hợp đồng mua bán hàng hoá đã thoả thuận, nhưng bị vi phạm. Ví dụ, Brazil kiện Mỹ hạn chế nhập sản phẩm gia cầm, mía đường, đã ký hợp đồng mua của Brazil. Còn Mỹ kiện lên WTO về những sản phẩm nước ngoài bán phá giá trên thị trường Mỹ, làm nhiều công ty, doanh nghiệp bị mất việc làm, sa thải công nhân.

Cơ sở trong chính sách ngoại thương của Brazil vẫn là ưu tiên phát triển quan hệ kinh tế thương mại với Mỹ, EU và Nhật Bản vì đây là những thị trường lớn, đầy tiềm năng trong việc nhập hàng của Brazil. Tuy nhiên, Brazil cũng khuyến khích toàn diện các quá trình liên minh kinh tế khu vực Nam Mỹ, đặc biệt trong khối MERCOSUR. Ngoài ra, Brazil giờ đây cũng đã mở rộng quan hệ buôn bán với một số thị trường mới nổi ở các châu lục, trong đó phải kể đến Trung Quốc, Ấn Độ và Cộng hoà Nam Phi.

Trong các vòng đàm phán thành lập vùng mậu dịch tự do toàn châu Mỹ, Brazil vẫn giữ nguyên tắc thận trọng, phải bình đẳng về mọi điều

kiện đối với các nước tiềm năng tham gia thị trường này.

Bảo đảm ổn định xã hội để phát triển kinh tế, thu hẹp khoảng cách giàu nghèo là một trong những nhiệm vụ ưu tiên hàng đầu của Tổng thống Lula da Silva. Nhờ vậy năm 2005 thất nghiệp giảm còn 0,9% so với 11,5% năm 2004; lương tối thiểu được nâng lên là 300 Real so với 260 Real năm 2004. Nhưng lương bình quân thực tế lại bị giảm 0,8% so với năm trước. Tuy nhiên, tiêu dùng cá nhân vẫn ở mức cao, vì tăng công ăn việc làm (1,6%) và tăng thu nhập.

Lạm phát đã được kiềm chế, cho phép giảm lãi suất từ tháng 9/2005, do vậy, khuyến khích vay đầu tư phát triển sản xuất. Nhờ hoàn thiện chính sách thuế và hoạt động tích cực của bộ máy thu thuế, ngân sách nhà nước năm qua bội thu tương đương 4,7% GDP, nhiều hơn dự kiến 0,63%.

Để giảm nợ nhà nước năm 2006, Chính phủ Brazil cố gắng phát huy những tiến bộ của năm 2005, để đạt mức tăng trưởng kinh tế năm nay cao hơn năm trước. Muốn vậy, các chuyên gia IMF khuyến cáo Brazil tiếp tục hoàn thiện chính sách thuế, chính sách thu hút vốn đầu tư nước ngoài, chính sách lãi suất. Sau đây là một số chỉ tiêu kinh tế của Brazil năm 2005 và dự đoán năm 2006 - 2007 của IMF và *The Economist* ■

Chỉ tiêu	Năm		
	2005	2006	2007
GDP (%)	2,3	3,6	3,7
Giá bán lẻ (%)	6,9	4,9	4,4
Kết dư thanh toán vãng lai (% GDP)	1,7	0,6	0,1

Tài liệu tham khảo:

1. Kinh tế - xã hội Brazil năm 2005 - Biki số 102/06, tr. 1-16
2. Triển vọng kinh tế Mỹ Latinh - Biki số 56/06, tr. 5
3. Kinh tế các nền kinh tế chuyển đổi - Biki số 61/06, tr. 5